מכלל דרבנן שרו כשאבוקה כנגדו. ואם תאמר לרבנן הואיל ובאבוקה כנגדו חשיב כמו שלהבת בתה מן הגחלים מאי פריך בסוף לולב הגזול (סוכה מ.) ובהגחל עליס (ב"ק קפ:) והא איכא עליס דמשמן שהגאתן וציורן שוה הא בשעת הנאה מצוערין הן כבר במקום השלהבת ויש לומר משום (ה) דציעור כזה לא חשיב הנאה אחר ציעורן לענין שביעית שהרי באכילה דמינה ילפינן התם ליכא לגמרי הנאה וציעורן שוה ולא ממעטינן אלא אחר עליס שאין הגאתן אלא אחר שנעשו גחלים לגמרי ולרבי עליס דלא משמן נמי הוה ליה למיסר דלדידיה כשאבוקה כנגדו הגאתן וציעורן שוה ואיכא למימר הואיל ורוב הנאה אחר ציעור אית לן למימר דלא אסרה תורה בהן אבל תימה למאן דאמר לוחשות לרבי אסורים אמאי לא אסר בכל עליס בשביעית שהרי הגאתן וציעורן שוה הואיל ולא חשיב להו מצוערות כשהן לוחשות דבאותן הוי עיקר הנאה: **הקדש אפי' באלף לא בטיל.**

תימה מה מומר היא זו הלא הקדש דבר שיש לו ממתירין הוא ע"י חילול ומטעם זה אין דינו להיות בטל אפילו באיסור קל אפילו מדרבנן כדאמרינן ברים ביצה (דף ד.): **בעצי** שלמים. ה"מ לאוקמי בעצי הקדש ובמזיד ואליבא דרבי יהודה[א] אלא דלאו אורחא דמלתא לעבור במזיד: **ורמינהו כל הנשרפין וכו'.** ה"מ לאוקמי בעצי שלמים[ב]: **חוץ מעצי אשירה.** תימה דרש"י תיהוי כעבודת גלולים שנשתברה מאליה דשריא כדאמרינן בפרק כל הצלמים (ע"ז מא:) ואין לומר דהכא מיירי באשירה של ישראל דאין לה ביטול עולמית הא בסוף תמורה (ד' לד.) מפרש דלהכי לא עריב ותני אפר הקדש ואשירה לעולם אסורין משום דאשירה יש לה היתר אם שורפה אם שורפה עו"ג ובטלה אבל הקדש אין בו ביטול והכי מפורש בשילהי תמורה (לד.): **רמי בר חמא ורב שמעיה אאפר הקדש לעולם אסור: נאותו אפר שטענו גניזה.** קאמר לעולם אסור וזהו אפר של תרומת הדשן אלא היתה מעילה בהסיקו: **כל דין שאסה דן.** שמתחלתו אתה דנו כדי להחמיר עליו שהרי חמור הוא ואתה מביא לו חומר אחר כדקאמרת חמץ שהוא בבל יראה אין דין שטעון שריפה וסופו נמצא גורם לו להקל: **אינו דין.** שהרי הדין מלמד שיהא חמור והרי הוא מקילו: **שאם לא מצא עליס.** יבא ויבטל בתמיה. ואף על גב דאמרי' בפרק קמא (דף יב:) לרבי יהודה אבל בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר גבי פלוגתייהו מיהא קולא היא במי שהוא רוצה לאתא בשירא אי[ו] בתוך שלשים לתמרינו[ז] זקוק לבער וכשאין[ח] עליס לשורפו יהא יושב ובטל ולא יבערנו: **ודנו דין אחר.** שאינו קל וחומר אלא גזירה שוה ובין לקולא ובין לחומרא בתרה אזלינן דגזירת הכתוב הוא ואין להשיב עליו תחלתו להחמיר וסופו להקל:

ממן

מכלל דרבנן דפליגי עליה שרו אפי' כשאבוקה כנגדו אלא עצים דאיסורא לרבנן היכי משכחת להו א"ר אמי בר חמא בשרשיפא בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו הפת לרבנן דשרו בקמייתא מאי א"ל הפת אסורה ומה בין זו לערלה אמר רבא הכי השתא ערלה בטילה במאתים הקדש אפילו באלף לא בטיל אלא אמר רבא אי קשיא ליה הא קשיא והלא מעל המסיק וכל היכא [ג]דמעל המסיק נפקו להו לחולין אמר רב פפא הכא בעצי שלמים עסקינן ואליבא דר' יהוד' דאמר [א]הקדש בשוגג מתחלל במזיד אינו מתחלל במזיד מאי טעמא לא כיון דלאו בר מעילה הוא לא נפיק לחולין שלמים נמי כיון דלאו בר מעילה נינהו לא נפקא לחולין וכל היכא דמעל המסיק נפקי לחולין והא [ב]תניא כל הנשרפין אפרן מותר [ב]חוץ מעצי אשירה [ג]ואפר הקדש לעולם אסור אמר רמי בר חמא כגון שנפלה דליקה מאיליה בעצי הקדש דליכא אינש דנמעול רב שמעי' אמר [ד]באותן שטעונין גניזה [ה]ודתניא [ו]ושמו [ה]בנחת ושמו כולו ושמו שלא יפזר: ר' יהודה אומר אין ביעור וכו': תניא [ד]א"ר יהודה אין ביעור חמץ אלא שריפה והדין נותן ומה נותר שאינו בבל יראה ובל ימצא טעון שריפה חמץ שישנו בבל יראה ובל ימצא לא כל שכן שטעון שריפה אמרו לו [ה]כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין לא מצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל והתורה אמרה [ז]תשביתו שאור מבתיכם בכל דבר שאתה יכול להשביתו חזר ר' יהודה ודנו דין אחר נותר אסור באכילה וחמץ אסור באכילה מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה אמרו לו נבילה תוכיח שאסורה באכילה ואינה טעונה שריפה אמר להן הפרש נותר אסור באכילה ובהנאה וחמץ אסור באכילה ובהנאה מה נותר טעון שריפה אף חמץ טעון שריפה אמרו לו שור הנסקל יוכיח שאסור באכילה ובהנאה ואינו טעון שריפה אמר להן הפרש נותר אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת וחמץ אסור באכילה ובהנאה וענוש כרת מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה אמרו לו חלבו של שור הנסקל יוכיח שאסור באכילה ובהנאה וענוש כרת ואין טעון שריפה

חזר

עליס דאיסורא. דמתסרי בהנאה לרבנן היכי משכחת להו: **בשרשיפא.** כקא ליסב עליו או להדוס רגליו דהנאתן כשהן בעין ועל ידי ממש אבל הנאת היסק אין הנאתו אלא לאחר ביעורו או בשעת ביעורו: **בעינה במאתים.** הלכך לא חמירא משכלה ונבער איסורו: **והלא מעל המסיק.** ומייב קרבן מעילה וכל דבר שאין בו קדושת הגוף כגון בהמה שאינה של קרבן וכלי שאינו כלי שרת כיון שמעל בו יצא לחולין דתנן (מעילה דף יט:) אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בהמה וכלי שרת בלבד אבל כל מידי אחרינא ממעילה לאשונה נפקא לחולין דקי"ל[ט] אין מעילה בכ"מ אלא שיעור שנשתנה מקדושתו ואמאי פת אסורה הא קודם שנתנו הפת היה ההיסק חולין: **בעלי שלמים.** שהתפיסן לדמי שלמים למוכרן וליקח בדמיהן שלמים. וקדשים קלים אין להם מעילה דלאו קדשי ה'[י] קרינן ביה שהרי בעלים ואין לגבוה בהן אלא לאחר זריקת דמים את האימורין ואיסורא מיהא רכיבא עלייהו וממעילה הוא דאימעיטו במסכת מעילה [ז:]: **ואליבא דרבי יהודה.** פשט ליה רב חסדא בקדושין בפ"ב (דף נה.) דאמר הקדש במזיד אין מתחלל אם נהנה ממנו במזיד לא יצא לחולין הלכך בשלמים שוגג דילהו כמזיד דהקדש הוא לאו בני מעילה ניהו. והכי נמי הוה מצי למימר הכא כשהסיקו מזיד עסקינן מיהו שהסיקו משמע שוגג ומזיד וכיון דמצי לאוקמה בין בשוגג בין במזיד אוקמה: **כל הנשרפין.** בשילהי פרק בתרא דתמורה [לג.:] מפרש אלו נשרפין ואלו נקברין: **ואפר הקדש לעולם אסור.** להכי נקט גבי הקדש לעולם וגבי אשירה לא נקט לעולם משום דאשירה יש לה היתר אם שורפה עו"ג ובטלה אבל הקדש אין בו ביטול והכי מפורש בשילהי תמורה [לד.]: רמי בר חמא ורב שמעיה אאפר הקדש לעולם אסור מהדרי: **נאותו אפר שטענו גניזה.** קאמר לעולם אסור וזהו אפר של תרומת הדשן אלא היתה מעילה בהסיקו: **כל דין שאסה דן.** שמתחלתו אתה דנו כדי להחמיר עליו שהרי חמור הוא ואתה מביא לו חומר אחר כדקאמרת חמץ שהוא בבל יראה אין דין שטעון שריפה וסופו נמצא גורם לו להקל: **אינו דין.** שהרי הדין מלמד שיהא חמור והרי הוא מקילו: **שאם לא מצא עליס.** יבא ויבטל בתמיה. ואף על גב דאמרי' בפרק קמא (דף יב:) לרבי יהודה אבל בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר גבי פלוגתייהו מיהא קולא היא במי שהוא רוצה לאתא בשירא אי[ו] בתוך שלשים לתמרינו[ז] זקוק לבער וכשאין[ח] עליס לשורפו יהא יושב ובטל ולא יבערנו: **ודנו דין אחר.** שאינו קל וחומר אלא גזירה שוה ובין לקולא ובין לחומרא בתרה אזלינן דגזירת הכתוב הוא ואין להשיב עליו תחלתו להחמיר וסופו להקל:

ממן

יליף שאר אסורין באם אינו ענין נוקי קרא בחמץ בפסח דוקא דדמי ליה טפי וי"ל דלחמץ בפסח לא צריך [קרא] דמצי למילף במה מצינו[ו]: **חלבו** של שור הנסקל יוכיח. הקשה ריב"א היא גופה מעתה שיהא בשריפה דדמי ליה ומיהו דלא דמי ליה בבל תותירו:

מזר

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ו מהל' מעילה הל"ג]:

נו ב מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הל' י עוש"ע י"ד סי' קמב סעיף ח:

נז ג ד מיי' פי"ט מהל' פסולי המוקדשין הלכה יג:

ה [מיי' פ"ב מהל' ממרים הל' טון]:

רבינו חננאל

ורבנן מכלל דשרו אפילו כשאבוקה כנגדו, אי הכי עצי איסור לרבנן היכי משכחת לה. ושנינן בשרשפא. פירוש כסא לשבת בו כגון זה אסרה תורה. **בעי מיניה רמי בר חמא מרב חסדא תנור שהוסק בעצי הקדש ואפה בו פת** לר' המתיר מהו. וא"ל הפת אסורה. ומה בין עצי הקדש לעצי ערלה, אמר רבא משום דערלה בטלה במאתים והקדש אפילו באלף לא בטיל. קשיא ליה לרבא והא קי"ל כי המסיק בעצי הקדש מעל, וכיון דמעל נפקי להו העצים לחולין הפת אמאי אסורה. ומשני רב פפא בעצי הקדש שאמרנו במאי עסקינן, כגון שהקדישם בתורת שלמים וכו' יהודה דתני בקדושין פ"ב הקדש בשוגג מתחלל במזיד אינו מתחלל, במזיד מאי טעמא אינו מתחלל משום דלאו בר מעילה הוא, הכא נמי בעצי הקדש המוקדשים בתורת שלמים, כיון דשלמים לאו בני מעילה נינהו לא נפקי לחולין. ומקשינן וכל היכי דמעל המסיק נפקי לחולין, והתניא כל הנשרפין אפרן מותר חוץ מעצי אשרה ואפר הקדש דלעולם אסור, ואי אמרת מעל המסיק ונפקי לחולין אמאי אסור. ושנינן כגון שנפלה דליקה מאיליה, דליכא אינש דלימעול, לפיכך תאני אפר הקדש לעולם אסור. רב שמעיה אמר האי דקתני אפר הקדש לעולם אסור, כגון תרומת הדשן שטענן גניזה. ושמועה זו תרומת הדשן שהוא טענן גניזה בסוף תמורה, כדתניא ושמו אצל המזבח, ושמו בנחת ושמו כלו ושמו שלא יפזר. ר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה. תניא אמר ר' יהודה אין ביעור חמץ ללא שריפה, והדין נותן ומה נותר שאינו בבל יראה ובבל ימצא וכו' עד

מסורת הש"ס

(א) [עמן סה תמי' ר"ה כח.], ב) תמורה לג., ג) שם, לעיל ט. [ע"ש], ד) [ולעיל ה: יב: כח. תמור' לד.], ה) [מעילה יח.], ו) [ויקרא ז ח], ז) בס"א אליתא, ח) [ולעיל ו.], ט) בס"א נוסף: לו, י) [סוטה לו: וסס],

תורה אור השלם

1. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ו ג

2. שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשֹׁן עַד יוֹם הַשְּׁבִעִי: שמות יב טו

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מכלל וכו' ויש לומר דמשום שיעור מרעט כזה לא חשיב: (ב) ד"ה אין ביעור וכו' וסופו להקל אינו דין:

גליון הש"ס

גמ' כל דין שאתה דן תחלתו להחמי'. עי' שבת קלו ע"ב תוס' ד"ה דתניא חכמים יב ע"ב תד"ה כן עזאי:

מוסף רש"י

כל הנשרפין אפרן מותר. כגון ממן ותרומה ועגלה וכלאי הכרם אפרן מותר למיכם בגדים (תמורה לד.).

מוסף תוספות

א. דאמר במזיד אין מתחלל. תוס' שאנ'. ב. דהא במסקנא נמי לא איירי בכל אפר הקדש אלא בתרומת הדשן. תוס' הרש"ש. ג. דקא חשיב חמץ בפסח מן הנשרפים. מי' הר"ן. אלמא חשבינן ליה דין אע"פ שסופו להקל. תוס' סוטה לו: ד. אלמא הדר ביה מההוא. תוס' סוטה שם. ה. דלא שתק אלא מתוך דברי עצמו במה שאומר במקום אחר דנותר בקבורה. תוס' סוטה שם. ו. דדאמר ר' יהודה הכא. תוס' שאנ'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

חמץ ישנו בכל פופיו. לא ירמה ולא ימלא: **אשם תלוי.** כגון על ספק כרת כגון חלב ושומן לפניו ושגג באחד מהן ואינו יודע איזה מהן אכל ואם שחטו ואילו בו פסול או נותר פליגי ר' יהודה ורבנן בשילהי פרק בתרא דתמורה[ד] לר' יהודה בקבורה לרבנן בשריפה: **חטאת העוף הבא על הספק.** כגון הפילה ספק ולד ספק אינו ולד אינה אוכלת בקדשים שמא ולד הוא עד שתביא כפרתה. העולה באה על תנאי אם ילדתי הרי היא נדבה. לחובתי ואם לאו הרי היא נדבה. וחטאת העוף מביאתו על הספק ואין כאן משום חולין בעזרה דמקלאי נפיק במסכת זיר בפרק מי שאמר (דף כט.) ותקורה באכילה שמא חולין היא ומליקתה שוה נגילה ופליגי בה רבי יהודה ורבנן בפרק בתרא דתמורה[ד] חטאת העוף הבא על הספק תשרף רבי יהודה אומר יטילנה לאמה: **ואפה אומר בקבורה.** אאשם תלוי קאי דקאמר ר' יהודה יקבר ואע"ג שהעותר ממנו אסור באכילה ובהאה ועוד כרת והוא בבל תותירו: **בפא דחטיה נגרא.** כך בזן שחקק האומן בתוכו יסרוף את לשונו ואת חכו בחרבל. ליגמא אחריגא יסרוף הומי"ר בלע"ז כמו שורפה היה בע"ז (דף כט:): **סדנא.** גגר עושה סד לשוה בו רגלי אסיריס כמו ותשם בסד רגלי (איוב יג): **מדוע ידיה משפלים.** מהרמת ידו וממלאכתו משתלה שכרו כשנמלא נגנב: **גירלא.** עושה חליס: **או דילמא.** לרוח הוא דבעי פירור שמא יזרקנו אלם וימצאנו אחר ויאכלנו אבל ליס מעיל בעיניה דממיס[ה] ועימוק מחליו. לשון שחיקה שייך במתכת ולשון פירור שייך בפת: **יס המלח.** [הנקרא מי"ר בטיל"ה] אין ספינה עוברת בו: **בעי פירור.** שמא תפגע בו ספינה ותטלנו ולאו אדעתייהו: **לא ממסה.** אין המיס ממסות אותו: **הניא כווהיה דרבה.** דחמץ בעי פירור: **הניא כווהיה דרב יוסף.** דע"ז בעי שחיקה: **בחיטי.** שהחמיצו בעי פירור כלומר פיזור שלא יתנם בשק ויזרקם אלא יפזרם על פני המיס שלא יוכל אדם ללקטן מעל פני המיס: **מתני' משום שנאמר לא יראה לך.** בגמרא[ו] מפרש לה משום קנסא דעבר עליה משום בל יראה: **גמ' בין לפני זמנו.** משעבר הפסח עובר עליו בלאו ואם אכלו אינו עונה כרת ולקמן [ע"ב] מפרש לאו: **סוף זמנו.** במועד: ומשעה

חזר ר' יהודה ודנו דין אחר. הא דקרי ליה השתא דין אחר טפי מהני דלעיל אומר ריב"א משום דהשתא אין צריך לאיסור אכילה והנאה ועונש כרת אלא בכל דבל תותירו לאוכלה מצינו לאוכלה לחוליה לאוכלה לחוליה מצינו לאוכלה לחוליה מצינו לאוכלה לחוליה מצינו

רבי שמעון אומר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא בלום. נראה לרבי שמעון נהי דאין עובר עליו דאמר לפני זמנו מודה הוא דאסור באכילה משש שעות ומלעלה (עיין תוס' ד"ה אינו עובר) [מלמרינן בפ"ק (לעיל דף יד.)] אין ב) הטמאה משמע הא לבדה שורפין בשש ואי מותרת לאכול יאכלנה עד הלילה ועוד דקאמר משעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק מכלל דלרבי שמעון אסור באכילה אע"פ שאינו אסור בהנאה דהיינו אמר שם [א] וגראה דנפקא ליה מתשביתו ומאך חלק ומשמע תשביתו אלא כדרך הנאה דהיינו אכילה אבל להסיקו תחת תבשילו מותר לרבי שמעון וא"ת למה שורפין בשש לרבי שמעון יסיקנו עד הלילה מעט מעט תחת תבשילו וי"ל דגזרינן שמא יאכלנו וכן לרבי יוסי הגלילי דשרי חמץ להסיקו תחת תבשילו היינו הכל ביחד אבל מעט מעט לא שמא יאכלנו דמסתמא אית ליה אור לארבעה עשר בודקין וכו': **אם כן מה תלמוד לומר לא תאכל עליו.** הגשון דחוק וגראה לרשב"א דהכי פירושו והלא כבר נאמר תאכל עליו מצות והוה עליו ע"כ אתכילת פסח קאי הכי נמי לא תאכל עליו חמץ קאי נמי משעת אכילת פסח וקשה אמאי איצטריך קרא להכי מהיכא תיתי שיהא בבל תאכל חמץ בי"ד דהא כולהו קראי מצרכינן לקמן אליבא דרבי שמעון: **וחד לפני זמנו.** וא"ת ולחזקיה [ב] מנלן איסור הנאה לפני זמנו [ג] דליכא אלא חד לא יאכל והכתוב מסברא מוקמינן לתוך זמנו ותו"י כיון דחד מהנהו קראי משמע איסור הנאה לא נחלק ביניהם [ד]:

מחמת דבר אחר. פי' ריב"א מחמת דבר אחר דלאו מינו דעל ידי שאור מיקרי חמץ טפי משנתחמץ מאליו כדמוכח בפרק כל המנחות (מנחות נב:) אלא כגון שנתחמץ על ידי שמרי יין שמייבשין השמריס בתנור כאשר עושין בתרן אשכנז ול"ד לעיסה שילושה ביין דלית ביה כרת ויש בה לאו:

ואידך נפקא לה מבערב תאכלו מצות. תימה לר"י דבפ' קמא דקדושין (ד' לז:) נפקא לן בזמן הזה ממושבותיכם דכתיב גבי מצה והיינו דלא כחד ועוד תימה לרב אחא בר יעקב דאית ליה בשילהי ערבי פסחים (לקמן קכ.) מצה בזמן הזה דרבנן ודריש התם לכולהו קראי דלא כלל התנאים [ה]:

כל ערל לא יאכל בו וכל בן נכר לא יאכל בו בו הוא אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור. תימה גבי בן נכר שהוא מומר אמאי איצטריך קרא פשיטא שחייב לאכול מצה [ה] דהא חייב בכל מצות האמורות בתורה ואי קמשמע לן דמצי אכיל מצה אע"ג דאסור בפסח הא נמי פשיטא דאטו מצה קדושה אית בה [ו] וי"ל דאיצטריך להיכא דנשחט הפסח כשהיה מומר ועשה תשובה דאף על גב דלא אכיל בפסח דאין נאכל אלא למנויו [ז] מכל מקום חייב לאכול מצה ומרור [ח]:

ערל. פי' הקונטרס שמתו אחיו מחמת מילה ולפירושו פסול נמי בתרומה דבהערל (יבמות ע. וסס) יליף תרומה מפסח בגז"ש דתושב ושכיר והא דמיבעיא לן התם (דף עח.) ערל קטן מהו לסוכו שמן של תרומה ערלה שלא בזמנה פוסלת או לא יש לחלק בין שלא בזמנה דקטן שאין חייב למול כיוצא בו [ט] למתו אחיו מחמת מילה דכיוצא בו חייבין [ט] ומדע הא טומטום אינו אוכל בתרומה בפרק הערל (שם עב.) אף על גב דמסברא אין חייב לקרוע הוא הדין מתו אחיו מחמת מילה דאינו אוכל אף על גב דאינו חייב למול:

בדין

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"ג מהל' חמץ הל' ד:
סה ב מיי' שם הלכה ו סמג לאוין עו:
ג [מיי' פ"ש מהל' קרבן פסח הלכה ח]:

מוסף רש"י

תמה על עצמך וכו'. דס"ל מותר בהנאה כל שבעה וכ"ש לאחר הפסח ופליגא דר' יהודה דאמר חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה (לעיל כג.).

מוסף תוספות

א. [ד]אי מותר באכילה לר"ש בשש שעות אחרונות, מנא ליה דאתאן לת"ק דילמא ר"ש היא ואלילה דחמשה עשר קאי. תוס' שאנ. ב. דאמר דלא יאכל דוקא הוי איסור הנאה. תוס' הרא"ש. ג. ולאחר זמנו. שם. ד. דמסתבר לדמויי אהדדי כל לאוי דאכילה דכתיבי גבי חמץ. שם. ה. דאפילו בפסח נמי הוא חייב. תוס' ר"פ. ו. בשלמא גבי ערל נימא דר"ל דחייב לאכול מצה ומרור ומכל מקום פסח לא מצי למיכל כדכתיב כל ערל לא יאכל בו. שם. ז. וס"ד אמינא כיון דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו ובפסח לא מצי למיכל, במצה ומרור נמי לא אכיל קמ"ל. שם. ח. שאין שום אדם כן גילו חייב למול. תוס' שאנ. ט. אע"ג דאי אפשר לו למול מפני הסכנה הוי ערל כיון שהגיע הזמן. תוס' יבמות ע.

רבינו חננאל

ר' יוסי הגלילי, מאי היא, דתניא חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו עובר עליו ר' יהודה, חמץ שתמא קתני דאסור ואפילו דנכרי. אי ר' שמעון

רבי שמעון אומר חמץ לפני זמנו [א]ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום תוך זמנו עובר עליו בכרת ובלאו ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לתנא קמא [ב]ר' יוסי הגלילי אומר תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא תעשה שנאמר [1]לא תאכל עליו חמץ דברי רבי יהודה אמר לו ר' שמעון וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות אם כן מה ת"ל לא תאכל עליו חמץ בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ ובשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בבל תאכל חמץ מ"ט דר' יהודה תלתא קראי כתיבי [2]לא יאכל חמץ [3]וכל מחמצת לא תאכלו [1]לא תאכל עליו חמץ חד לפני זמנו וחד לאחר זמנו וחד לתוך זמנו ורבי שמעון חד לתוך זמנו וכל מחמצת מבעי ליה [ג]לכדתניא (ה) [ד]אין לי אלא שנתחמץ מאליו מחמת דבר אחר מנין תלמוד לומר כל מחמצת לא תאכלו לא יאכל חמץ מיבעי ליה [ג]לכדתניא רבי יוסי הגלילי אומר מנין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד תלמוד לומר לא יאכל חמץ וסמיך ליה [4]היום אתם יוצאים ור' יהודה מחמת דבר אחר מנא ל' מדאפקיה רחמנא בלשון מחמצת דר' יוסי הגלילי מנא ליה אי בעית אימא מדסמיך ליה היום אי בעית אימא [ד]סמוכין לא דריש אמר מר ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא עובר בלא תעשה שנאמר לא תאכל עליו חמץ דברי רבי יהודה אמר לו ר' שמעון וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות ורבי יהודה שפיר קאמר ליה רבי שמעון ורבי יהודה אמר לך ההוא לקובעו חובה אפילו בזמן הזה הוא דאתא ור' שמעון לקובעו חובה מנא ליה נפקא ליה [5]מבערב תאכלו ור' יהודה [ה]מיבעי לי' לטמא ושהיה בדרך רחוקה סלקא דעתך אמינא הואיל ובפסח לא יאכל מצה ומרור נמי לא ניכול קמ"ל ור' שמעון טמא ושהיה בדרך רחוקה לא איצטריך קרא דלא גרע מערל ובן נכר דכתיב [6]וכל ערל לא יאכל בו [ו]בו הוא אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ובמרור ורבי יהודה כתיב בהאי וכתיב בהאי מני מתניתין אי רבי יהודה חמץ סתמא קאמר אפילו דנכרי ואי רבי שמעון דישראל

ומשעה שאסור באכילה. היינו משש שעות ולמעלה דאמרן [ע"ח] לפני זמנו בלאו והא מילתא רבי יהודה קאמר לה כדמפרש בגמרא אתאן לתנא קמא: **סמה על עצמך וכו'.** דאפילו במוך המועד קאמר דמותר בהנאה וקא מתמה להני דאסורי: **לא תאכל עליו.** משעת שחיטה דהיינו משש שעות ולמעלה שחמה נוטה להעריב: הכי גרסינן **חמץ אין לי אלא שנתחמץ מאליו: מנין לפסח מצרים.** שלא נהגו בו איסור חמץ אלא יום אחד: **ת"ל לא תאכל חמץ וסמיך ליה היום אחסם יוצאים.** לא יאכל חמץ היום: **ואי בעית אימא סמוכין לא דריש.** רבי יהודה אלא במשנה תורה לחוד והכי שמעינן ליה בפרק קמא דיבמות (ד' ד.[ז]) הלכך לית ליה לרבי יוסי הגלילי: **לקובעו חובה.** אלו שבעת ימים (ה) תאכלו מצות לאו לאקושי איסור חמץ למצות אכילת מצה אתא אלא לאקושי אכילת מצה לאזהרת חמץ לקבוע אכילי מצה חובה לדורות כל זמן שהוא מוחזר על החמץ ואפילו בזמן שאין בפסח דלא אימא על מצות ומרורים יאכלוהו כתיב [ח] אי איכא פסח מיחייב באכילת מצה ואי לא לא: **בערב תאכלו מצות.** קרא יתירא הוא דהא כתיב על מצות ומרורים יאכלוהו: **לטמא ושהיה בדרך רחוקה.** שאף על פי שאינו עושה פסח מחייב באכילת מצה: **לא ניכול.** לא נתחייב: **ערל.** שמתו אחיו מחמת מילה: **בן נכר.** מי [ט] שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים ולא לכל התורה: **כתיב בהאי.** ערל ובן נכר וכתיב טמא ושהיה בדרך רחוקה דליכול מצות ואף על גב דמצי נליף מייני הלכך איצטריך היקישא לקובעו חובה. ומקראי אחריני חובה כגון שבעת ימים מצות תאכלו [י] וכגון מצות יאכל את שבעת הימים [כ] לא נפקא ליה קביעות חובה דהנהו לאו חובה ניתנו אלא מצות יאכל ולא חמץ ואם רצה ליזון שלא מחמץ ושלא ממצה הרשות בידו ומדע דהא בכולהו כתיב את שבעת הימים וחובת מצה אינו אלא לילה הראשון כדלעיל בפרק במה מדליקין [ל] אבל מהכהו קרא נפקא לן חובת לילה הראשון מדכתיב להיקישא גבי פסח וכדכתיב [מ] תאכל עליו מצות כי פסח לילה הראשון אף היקישא שלא בזמן פסח לילה ראשון ואהני היקישא לקובעו חובה בזמן הזה ואהני עליו למימרא דקביעת חובה דהיקישא לאו לכל שבעה אלא לילה הראשון:

דישראל

מסורת הש"ס

(ה) גמרא לכתניא חמץ אין לי: (ו) רש"י ד"ה לקובעו וכו' שבעת ימים תאכל עליו מצות לאו:

(ז) [לעיל כג. לקמן לב.:], כ) לקמן מב., ג) לקמן לז., ד) [נכרות כא: יבמות ד. סנהדרין סז:], ה) לקמן קכ., ו) לקמן לד. וקב. יבמות עח., ז) [נכרות כא:], ח) [במדבר ט:], ט) בס"א: משומד, י) [שמות יב], כ) [שם יג], ל) [לקמן קכ.], מ) בס"א: כדכתיב, נ) [עי' בהרא"ש דאסברא עפי דמוקמינן לה כר"ש להך מתני' דף כ:], ס) [וע"ע תוס' לקמן קכ. ד"ה רב אחא בר יעקב], ע) [וע"ע תוס' לקמן קכ. ד"ה כל בן נכר],

תורה אור השלם

1. לא תאכל עליו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם כל יְמֵי חַיֶּיךָ:
דברים טז ג
2. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְחֹזֶק יַד הוֹצִיא יְיָ אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ:
שמות יג ג
3. כָּל מַחֲמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מַצּוֹת:
שמות יב כ
4. הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב:
שמות יג ד
5. בָּרִאשֹׁן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעָרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעָרֶב:
שמות יב יח
6. וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיְיָ הִמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר וְאָז יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ:
שמות יב מח

הגהות הב"ח

(א) גמרא לכתניא חמץ אין לי: (ב) רש"י ד"ה לקובעו וכו' שבעת ימים תאכל עליו מצות לאו:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דישראל נמי מישרא שרי. בהנאה לאחר זמנו: **נעוסס ר' יהודה היא.** דאע"ג דנפקא ליה מקראי לדאחר זמנו אסר קרא בשאור דישראל קאמר אבל דנכרי שרי: **וליף שאור דאכילה.** יאכל משאור דראייה ומותר חמצו של נכרי אף באכילה ואפי' בפסח מן התורה: **נעוסס ר' שמעון היא.** דאמר מדאורייתא לא מיתסר חמץ אחר זמנו הלכך דנכרי שרי ומיהו דישראל אסור מקנסא דקנסוהו רבנן משום דעבר בבל יראה: **בשלמא רבנן.** דאמר טעמא דאסור בהנאה משום קנסא דעבר בבל יראה הוא היינו דתנא מתני' אסור משום לא יראה לך: **ואזדו לטעמייהו.** רבא ורב אחא בר יעקב: **מעל.** מייב קרבן מעילה דקסבר חמץ דהקדש בפסח בר דמים הוא ואפסליה להקדש כר' שמעון דאמר חמץ לאחר הפסח מותר ואע"ג דקנסא קנים ה"מ בחמצו של הדיוט הואיל ועבר עליו בבל יראה אבל אחי דבהתירא שהיי' גזיה דאמר מר (לעיל דף ה:) אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אחר הפסח הוה מזדין ליה גיזבר ליסראל ואכלי ליה: **ויש אומרים לא מעל.** כדמפרש דהואיל ומתחייב כרת משום אכילה פטור מן התשלומין כרבי נחוניא ובמקום שאין קרן אין חומש ואין מעילה: **אף יום ר"ל כשבת.** המדליק נר ביום ר"כ ומתחייב כרת פטור מן התשלומין כאילו הדליקו בשבת שהוא מתחייב בנפשו מיתת ב"ד דפשיטא לן דפטור מלשלם כדכתיב (שמות כא) ולא יהיה אסון עונש יענש הא אם אסון יהיה לא יענש שאף יום ר"כ שמיתתו בידי שמים שנכרתים מיון ובניו אסון הוא קרוי שנא' (בראשית מב) וקרהו אסון הלכך פטור מלשלם והכי פרשינן לה בגלוי נעורות[מ]. יש טועים דקשיא להו כי פטר ר' נחוניא במזיד עסקינן דאי בשוגג עסקינן מדקתני מעל ושוגג לאו בר כרת הוא וטועות הוא זה דגבי חמץ מזיד הוא וגבי הקדש שוגג הוא דלא ידע שהוא של הקדש: **ורב יוסף אמר.** אי הוה סבירא להך תנאי כרבי שמעון דאמר תוך זמנו אסור בהנאה דכולי עלמא מודו דפטור הואיל והשתא מיהא לא חזי ולאו ממונא הוא ואע"ג דסופו גורם הוא לממון לאחר הפסח אלא אלינא דר' יוסי הגלילי פליגי דאמר תוך זמנו נמי שרי בהנאה ובפודין קדשים להאכילן לכלבים קא מיפלגי מאן דאמר מעל סבר דרחוי היה בשעה שעה לפדות לאכילת כלבים ובר דמים הוא ודר' נחוניא לית ליה: **ומאן דאמר לא מעל סבר אין פודין.** הלכך לא חזי. ופלוגתא דתנאי היא בתמורה (דף לא.) תזבח[מ] ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלה ולא לכלבים מכאן שאין פודין ואיכא דדרש מזבח ואכלת אין לך בהן היתר אכילה אלא לאחר זביחה למעוטי גיזה וחלב אבל לא לכלביך לא דרש: להא דישראל נמי מישרא קא שרי ואי ר' יוסי הגלילי אפי' תוך זמנו נמי מישרא קא שרי בהנאה אמר רב אחא בר יעקב לעולם ר' יהודה היא ויליף שאור דאכילה משאור דראייה מה שאור דראייה [מ]שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אף שאור דאכילה שלך אי אתה אוכל אבל אתה אוכל של אחרים ושל גבוה ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפי' באכילה נמי שרי ואידי דתנא דישראל אסור בהנאה תנא נמי דנכרי מותר בהנאה ובדין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפילו בתוך זמנו מותר בהנאה ואידי דתנא דישראל לאחר זמנו תנא נמי דנכרי לאחר זמנו רבא אמר לעולם רבי שמעון היא [נ]ורבי שמעון [א]קנסא קנים הואיל ועבר עליה בבל יראה ובל ימצא בשלמא לרבא היינו דקתני של ישראל אסור משום שנאמר לא יראה אלא לרב אחא בר יעקב משום לא יאכל חמץ מיבעי ליה מי סברת אסיפא קאי ארישא קאי והכי קאמר חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה משום שנאמר לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ויליף שאור דאכילה משאור דראייה ואזדו לטעמייהו דאיתמר האוכל שאור של נכרי שעבר עליו הפסח לדברי ר' יהודה רבא אמר לוקה ורב אחא בר יעקב אמר אינו לוקה רבא אמר לוקה לא יליף רבי יהודה שאור דאכילה משאור דראייה ורב אחא בר יעקב אמר אינו לוקה יליף שאור דאכילה משאור דראייה והדר ביה רב אחא בר יעקב מההיא דתניא האוכל חמץ של הקדש במועד מעל ויש אומרים לא מעל [נ]מאן יש אומרים אמר רבי יוחנן רבי נחוניא בן הקנה היא [נ]דתניא ר' נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מתשלומין רב יוסף אמר בפודין את הקדשים להאכילן לכלבים קמיפלגי מאן דאמר מעל קסבר [פ]פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ומאן דאמר לא מעל קסבר [נ]אין פודין רב אחא בר רבא תנא לה בדרין הוא דאפי' תוך זמנו מותר. פרש"י מותר בהאכילה וקשה דאי אפשר אם לא יהא שלו בשעת אכילה דאם נתן לו הנכרי הרי הוא שלו ואם גזל מנכרי הרי מייב באחריותו ולא גרע ממחמץ שמייב באחריותו דהוי כשלו ועוד לקמן דקאמר ואזדו לטעמייהו דפליגי בחמץ שעבר עליו הפסח דיפלגו בפסח גופיה[א] ורבאה לריב"ל דהא דקאמר אפי' תוך זמנו מותר היינו בהנאה והא דקאמר בשאתה אוכל של אחרים לאו דוקא אי נמי אחר זמנו קאמר ומיהו בשל גבוה[ב] קשה לפרש בתוך הפסח דאם לא פדאו אסור בהנאה ואם פדאו הרי הוא שלו ושמא י"ל אבל אתה נהנה משל גבוה שלא יהא אסור

מתן אבל איסור הקדש יש:

מאן יש אומרים ר' נחוניא. תימה לר"י דמאן דיליף אסון אסון ברישא אלו ענרו' (כתובות ל.) [ג] ואית ליה מיתה בידי שמים פטור מן התשלומים לר' נחוניא אם כן לרבי דאמר לקמן (דף לג.) הזיד בתעלה במיתה אמאי פוטר כרת מתשלומים והא אע"ג דבעלמא פוטר מיתה מתשלומין הכא לא פטר דגלי לן קרא[ד] דבשוגג חייב וה"ה כרת אע"ג דבכרת הוא במזיד בשוגג יתחייב ותורי' דבמיתה דגלי לן קרא דלא פטרה הכא מתשלומים גלי בכרת דלא גלי לא גלי וא"ת והא אמר לקמן (דף לא:) האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש ומוקמי' לה כר' נחוניא ואפ"ה מיחייב בתשלומין משום דכי היכי דלא מיפטר מתשלומין משום חיוב מיתה דתרומה הכי נמי לא מיפטר משום כרת של חמץ[ד] ותורי' דתשלומי תרומה מתחת כפרה הם כדמוכח במסכת תרומות (פ"ו מ"ח) דתנן אם רצה כהן למחול אינו יכול למחול[ה] וכיון דכפרה הוא אין כרת פוטרו משום קם ליה בדרבה מיניה ומדע דהא מאן דלא יליף אסון אסון ולא פטר מיתה בידי שמים מתשלומין אם כן אוכל תרומת חמץ אמאי משלם דלא שייך למימר כיון שמיתה אינה פוטרת ה"ה כרת דהא מיתה לא פטרה בשום מקום אלא ע"כ מטעם כפרה הוא[ו] ועוד אור"י דהכא אמי אלינא דרבנן דאמרי:

הזיד בתעלה בגחברה[ז]:

רבי נחוניא היא. אע"ג דהכא בשוגג אליבי מדקתני מעל ולא מעל מ"מ קיימא לן כחזקיה דאמר[ח] מיידי מיתות שוגגין פטורים מן התשלומין וה"ה כרת לר' נחוניא הקשה ריב"ל אמאי פטורין הכא מקרבן מעילה משום דקם ליה בדרבה מיניה הא אמר בהמצניע (שבת לד:) המוציא אוכלים בכלי שגג באוכלים והזיד בכלי חייב על האוכלים חטאת ועל הכלי קרבן אלמא קם ליה בדרבה מיניה לא פטר מקרבן[ז] ומיהו כיון דפטר מקרבן וחומש פטר נמי מקרבן שאין אדם מעילות בא אלא כשיש קרן וחומש: **אין פודין את הקדשים וכו'.** הקשה הר"ח דבפ"ב דבכורות (דף יד:) משמע דלא פליגי אלא היכא שקדם הקדישן